§ 38

Картинки згодом додадуться

Велика літера та лапки у власних назвах

Велика літера там, де слово стає ім'ям Софійський собор: розбираємо правила, тренуємося й ловимо помилки

ЗАГАДКА

Чому чотири назви пишемо по-різному

1

Запорізька область

2

Львівський краєзнавчий музей

3

літак **«Мрія»**

4

день народження

Чому в цих назвах велика літера стоїть по-різному, а одну ще й беруть у лапки?

Свої версії запишіть у зошит, а потім звірте з правилом у підручнику.

Чотири групи власних назв

Держави й посади 1

держави — кожне слово; посади — перше й власні імена

Приклад

Республіка Болгарія, Президент України

Установи, райони, храми 2

велика літера лише в першому слові

Приклад

Львівський краєзнавчий музей, Софійський собор

Свята й знаменні дати 3

велика літера в першому слові та у власних іменах

Приклад

День учителя, Благовіщення

Твори, транспорт, медалі 4

велика літера й лапки

Приклад

літак «Мрія», медаль «За бойові заслуги»

Держави, території, посади, органи

Держави

Республіка Болгарія

Адміністративні одиниці

Запорізька область

Найвищі посади

Президент України,
Генеральний секретар ООН

Вправляємося: велика літера чи мала

1. проспект (М,м)иру проспект Миру
2. (В,в)олодимир (В,в)еликий Володимир Великий
3. (Ч,ч)умацький (Ш,ш)лях Чумацький Шлях
4. (С,с)іверський (Д,д)онець Сіверський Донець
5. (Г,г)азета (Л,л)ітературна (У,у)країна газета «Літературна Україна»

ПІДКАЗКА

Родове слово (проспект, газета) пишемо з малої літери, а саму назву шукайте серед правил.

Лише перше слово з великої

Райони 1

велика літера в першому слові назви

Приклад

Шевченківський район міста Києва

Установи й банки 2

велика літера в першому слові назви

Приклад

Національний банк України

Музеї 3

велика літера в першому слові назви

Приклад

Львівський краєзнавчий музей

Храми й пам'ятки 4

велика літера в першому слові назви

Приклад

Софійський собор, Золоті ворота

Залізниці 5

велика літера в першому слові назви

Приклад

Південно-Західна залізниця

Шевченківська премія чи шевченківські традиції

Ознака	Шевченківська премія	шевченківські традиції
Перша літера	велика	мала
Причина	відзнака на честь Т. Шевченка	не на честь особи, а загальна назва
Що називає	премію	традиції, звичаї
Приклад у реченні	Шевченківська премія щороку відзначає митців	шевченківські традиції живуть у родині

> Присвійні прикметники теж з великої літери: Шевченків «Заповіт», Назарова книжка.

Свята, дати й один виняток

Релігійні свята

Благовіщення

Професійні свята

День учителя

Знаменні дати

День злуки, Акт проголошення незалежності України

Виняток

день народження пишемо з малої літери

Поясніть написання власних назв

1. Голосіївський ліс
2. житловий комплекс «Ярославів град»
3. Полярна зірка
4. Генеральний секретар ООН
5. шевченківські традиції

ОРІЄНТИР

Для кожної позиції назвіть правило, за яким її записано.

Лапки: коли вони потрібні

Велика літера + лапки

Порівняймо дві назви

Ознака	Шевченків «Заповіт»	Софійський собор
Назва в лапках	так	ні
Кожне слово з великої	так	ні
Друге слово є загальною назвою	ні	так

> «Заповіт» називає твір, собор називає храм. назва в лапках, так або ні

Твори, транспорт, нагороди, релігійні книги

Художні твори 1

велика літера й лапки

Приклад

Шевченків «Заповіт»

Кінофільми 2

велика літера й лапки

Приклад

кінофільм «Тіні забутих предків»

Транспорт і станції 3

лапки, а залізничні станції без лапок

Приклад

літак «Мрія», станція метро «Хрещатик», але станція Фастів

Нагороди 4

деякі в лапках, узгоджені — без

Приклад

медаль «За бойові заслуги», але орден князя Ярослава Мудрого

Релігійні книги 5

пишемо без лапок

Приклад

Біблія

Типові помилки й норма

Назва	Ненормативно	Нормативно
Рада	Верховна рада України	Верховна Рада України
Собор	Софійський Собор	Софійський собор
Цукерки	цукерки пташине молоко	цукерки «Пташине молоко»
Край	хмельниччина	Хмельниччина
Музей	державний історичний музей	Державний історичний музей

> Усі виправлення взяті з вправи на сторінці 116.

Відгадайте назву за описом

1. Літературний твір українського письменника, перекладений 147 мовами світу «Заповіт»

2. Псевдонім Павла Михайловича Губенка Остап Вишня

3. Єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні Конституційний Суд України

4. Фразеологізм зі значенням «вразливе місце» ахіллесова п'ята

УВАГА

Перевірте відповіді за підручником і поясніть кожну велику літеру.

Перевір себе: велика літера

У якому рядку всі слова написано правильно?

А Верховна Рада України

Б Софійський Собор

В цукерки пташине молоко

Г хмельниччина

Перевір себе: лапки

Яку назву написано правильно?

А	медаль «За бойові заслуги»
Б	орден «Ярослава Мудрого»
В	станція «Фастів»
Г	«Біблія»

Підсумок: чотири правила письма

§ 38

Власна назва щоразу вимагає рішення про велику літеру й лапки

Кожне слово з великої

держави, автономні одиниці, найвищі державні органи

Республіка Болгарія, Верховна Рада України

Лише перше слово

установи, райони, музеї, храми, шляхи

Львівський краєзнавчий музей, Софійський собор

Велика літера й лапки

твори, транспорт, частина нагород; релігійні книги без лапок

літак «Мрія», Біблія

Свята й знаменні дати стоять окремо, а день народження пишемо з малої літери.

Домашнє завдання

- Самодиктант «Екскурсія до краєзнавчого музею», запишіть десять власних назв (вправа 410)
- Підкресліть ті назви, написання яких викликало сумнів, і поясніть їх
- Есе-портрет «Борис Гаврилишин і його мрії» (вправа 415)
- Повторіть правила письма власних назв за підручником

Голуб, Новосьолова. Українська мова, 10 клас, с. 115, 116